

Melānija Vanaga “Mana Amata”

3. turpinājums

„Amata-68”

Fragmentu publicēšanai sagatavoja Ingrīda Lāce.

Jau agrākus gadus tūristi, sportisti pa grupiņām, pa pāriem izbrauca Amatas pavasara krāces, un ar katru gadu to saradās arvien vairāk un vairāk. Tā šie atsevišķie braucieni izvērtās par lielām un aizraujošām sacensībām. Ar katru gadu sarežģīja trasi, straujamos iekāra vārtus utt.

Pirmās oficiālās sacensības Amatas palos notika 1964. gadā, kurās piedalījās ap 50 braucēju. Tas arī bija ūdens slaloma pats sākums Latvijā. Pirmā trase bija izvēlēta gara – no Amatas stacijas līdz Kārļu tiltam. Ar katru gadu trasi saīsināja, bet ievērojami sarežģīja. 1968. gadā „Amatā” piedalījās jau ap 1500 braucēju un ap 20000 skatītāju (avīžu ziņas). Trase – no Biržaku tilta līdz „Lejas-Smīdēm”, ap pusotra km garumā, ar 18 vārtiem. Tā bija „Amata – 68”.

Arī mūsmājā par šo „Amatu” runāja jau tad, kad tikko sāka kust sniegs, lai redzētu visādu paštaisītu braucamo cīņu ar satrakoto upi. Sacensības gāja vaļā 6. un 7. aprīlī. Uz pirmo dienu braucu es viena pati. Uz otro atbrauca arī divi Vanagi. No Rīgas izbraucu jau ar agro Cēsu autobusu, kas bija stāvgrūdām pilns. Braucēji jauni, pa pāriem vai kompānijās. Es – veca un viena. Visi izkāpām pie Meltura un devāmies Amatas lejā uz sacensību vietu.

Abpus iegriezīenam uz Smīdēm vējoja zili un sarkani karogi. Zilie nozīmēja – ūdenssports, sarkanie – Vissavienības mērogs. Ceļš uz „Smīdēm” briesmīgi izdangāts – pats pavasara šķīdonis. Gandrīz katrā dūkstī sprausloja kāds autobuss vai vieglā. Dažas, kas jau bija izpeldējušas dubļu dangas, ļoti nožēlojamā izskatā salīdušas turpat krūmos. Daudzas mašīnas meklēja dūkstīm apkārtceļus un varonīgi pērās pa tīrumiem.

Visi steidzas, kaut vēl agrs. Upe gaida. Piedzīvojumi gaida. „Kalna-Smīdes”, aiz tām teltis, kas jau no vakardienas apklājušas veselus laukus un paugurus. Pār tām plīvo dažādu republiku un kaimiņvalstu karogi. Visi sabraukuši ar savām teltīm, saviem katliem un savu iztikšanu. Tikai malka uguns kuriem bija jau grēdām savesta. Kūp uguns kuri, staigā cilvēki.

Pulksten 9:00 ieņemu vietu iepretim pašai Smīdes krācei. Sāk nākt ļaudis no autobusiem, no vilcieniem, kas šodien pietur turpat pie Biržaku tilta. Visi apkrāvušies ar nesamo -tālskati, fotoaparāti, „Spīdolas”, lietussargi, termos, ēdienu somas. Lejā diezgan asa upes rūkoņa, augšā ļaužu čala un mašīnu krācieni. Ātrā laikā abējie Amatas krasti pusotra kilometra garumā aplīpa ar cilvēku tūkstošiem. Puikas kā putni salaidās kokos. „Ei, Juri, vai Tu tur nesalsti?” viens kliedz no bērza galotnes. „Nēē!” no lejas tam atklīdz vesels Juru koris.

Kinooperatori un daži fotogrāfi strādāja pat ūdenslīdēju tērpos ūdenī. 20 m augsto dzelzceļa tiltu, pie kura bija nolikta starta vieta, visu dienu bija apsēduši cilvēki. Nāca vilcieni – prečinieki, Cēsu dīzelis, zilbaltā “Kaija”. Tie visi nemitīgi taurēja, bet cilvēki tiltam kā pieauguši, kaut apturi vilcienu. Tie tiltam pāri vilkās kā gliemeži.

Vējš, sals, lietus un sniegs. Līdz sākumam, pulksten 11.00, cilvēki jau bija nosaluši līdz zobu klabēšanai. Vieglākie lēkāja, smagākie cilāja kafijas termosus. „Nāk! Nāk!” beidzot atskanēja gaviļains sauciens, un abas krastmalas aizturēja elpu. Toties sāka knikšķēt fotoaparāti, ņurdēt kinokameras. Viļņi ātri vien nesa šurp vienvietīgās smailītes. Gandrīz visa distance ir krāce aiz krāces, kur bija iekārti deviņi vārti, kas jāizbrauc atmuguriski.

Pašā krastmalā stāvēju arī es. Pirmais upuris, otrais. Sniegs šopavasār nokusa agri, tāpat ātri saplaka ūdeņi. Amata jau bija kļuvusi samērā sekla, tomēr vēl mežonīgi strauja... Laivas vietām uzdrāzās uz akmeņiem, saplīsa, salūza un bija jāvelk malā. Skatītāji skaļi dzīvoja līdz katram airu vēzienam, uzmundrināja, žēloja, nosodīja, svilpa. Amatas raksturs ir neatminams, un katram braucējam katru brīdi bija jābūt gatavam uz visu. Visu distanci dalībnieki nobrauc dažās minūtēs, ja vispār nobrauc.

Diena – te līst, te vējš, te ziemeļi bārsta sniegu. Visu laiku, un visiem salst. Visvairāk kājas un deguni. Mūsu, devītie vārti, zem lietussargiem aiz aukstuma uzsāk dziesmu „Līgo, laiva, uz ūdeņa.” Dziesmai atsaucas arī kreisais krasts. Liekas, ka paliek siltāki. Bet, ja turpat acupriekšā kāds līdz zodam ledainā ūdenī cīnās ar krāci, tad visiem tāpat salst līdz.

Divvietīgās smailes peld drošāk, tomēr pie mūsu vārtiem dažai pajuka braucēji kur kurais. Braucamie ir visādi – piepūšamās laivas, sasaistītas riepu kameras, katamarāni. Kādu tik tur nav: no dēlīšiem, no bērzu klūgām ar egļu zaru sēdekļiem, ar jautriem nosaukumiem. Tie esot lēti, bet grūti vērtos iedabūjami. Ar šo polinēziešu kuģi dienvidu salinieki uzveicot pat tālas jūras, bet Amatā nekādus brīnumus nerādīja. Tāpat gāzās, spītējās vērtos, tāpat plīsa piepūšamās kameras.

Es izturēju līdz pulksten trijiem. Viss. Biju pārsalusi līdz kaulam, uz kājām stāvēju kā uz protēzēm. Daudzi gāja projām, citi nāca klāt. Es izspiedos cauri pūlim un atrados taisni pie bufetes auto ar siltām desiņām. Kā tās pašlaik būtu īstā reizē! Bet rinda bezgalīga. Uzkalnā uguns kuri. Cits pie cita. Bet visi jau aplipuši ar jau distanci beigušiem laivotājiem. Tiem no finiša vietas ar visu laivu bija jāskrien šurp uz nometni, uz uguns kuru zem klajas debess. Pa kāpnītēm uzrausos uz dzelzceļa uzbēruma un labu laiku noskatījos uz milzīgo kūpošo nometni, uz ļaužu bieziem krastiem, uz starta vietu pie tilta, kur nolaiž laivas.

Uzreiz pārplīsa mākonis un atklāja sauli visā pavasara spožumā. Un tikpat ātri saulē izkusa visi mani vakar izkaltie dzelžainie plāni, ka nakšņošu pie Paulīnas dzelzceļa kazarmā, kas no šejienes labi ja piecu minūšu gājienā. Bet... bet viņpus uzbērumam brūni violeti apgaismoti mežu gali ar koši zaļiem eglāju ielokiem. Biržaku krauja, Amata. Mežs vēl pavasara neapģērbts, bet pumpuru smaržas jau atmodinātas. Un

tām ir maģisks spēks, kas vilina prom pat no cilvēku siltuma, aicina atjaunot tuvību ar mežu. Tas viss kā grēks vilka pie sevis... un aizvilka.

Es neaizgāju pie Paulīnas ne sildīties, ne paēst, ne pārnakšņot. Es laidos pa otrpusē uzbērumu lejā uz Amatu. Aiz muguras palika šīsdienas pasākums, upes auļojošais spēks, cilvēku un laivu cīņa ar to, burzma un troksnis, gandrīz vai nāvīgs sals, siltas desiņas un ugunskuri. Viss, kādēļ šodien tik ļoti rāvos šurp uz „Amatu-68”. (Piezīme – auksto aprīļa nakti M. Vanaga pavada pie Amatas – Pērļu līcī. Kādēļ tā, ko viņa atceras un pārdzīvo – par to turpmāk, bet šoreiz vēl par otro sacensību dienu.)

1968. gada 7. aprīlis. Bērni no Rīgas (dēls Alnis un nākamā vedekla Rutīņa) atbrauca smaidoši (vēl tikai cerējās). Izkāpa pie Meltura. Apmetāties kreisajā krastā iepretim tiem pašiem 9. vārtiem pie Smīdes krāces. Uz kādas pamestas kastes Rutīņa uzklāja man brokastgaldu. Karsta kafija...

Tāpat kā vakar, abi krasti arī šodien noblīvējās ļaužu tūkstošiem. Arī ūdens tāpat mutuļo un virpuļo krācē. Devītie vārti ir visgrūtākie un ar vislielāko „upuru” skaitu. Sākas. Šodien pirmās nāk zaļās mednieku laivas. Bez piespiedu peldēm neiztiek. Šļakatas krīt tieši sejā, kad laiva krīt uz leju mutulī. Katamarāņiem grūti iegriezties ar pakaļgalu 9. vārtos, tāpēc drošminieki lec līdz pleciem ūdenī un stumšus izstumj savu kuģi cauri vārtiem, tā izbēgdami 100 soda punktiem. Bez vārtu ložņāšanas aizpeld vadības 10 vietīgais jūras plosts a’la „Kon-Tiki”.

Visu dienu bez pārtraukuma krāce mētā laivas un cilvēkus. Visu dienu klaigoņā dun Amatas krasti. Laiks ir tikpat nelabs kā vakar, un visi atkal pamatīgi izsalstamies. Bet pie tik strauja ūdens saslimt nevar. Amatas joni ir stiprāki par slimībām. Arī es pēc tādas nakts zinu, ka nenaslimšu pat ar iesnām (un nenaslimu). Sacensības abas dienas beidzās ap pulksten 17, bet mēs jau ātrāk gājām prom. Bija diezgan salts, diezgan redzēts un kliegts.

Amata ir lepna upe, tikai reizi gadā tā ņem plecos drošminieku laivas un skaisti izšūpo pa savām krācēm.

